DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICO-PRACTICA
SISTENS

METHODVM GENERALIOREM MORBOS CHRONICOS RITE TRACTANDI

QVAM

SVB AVSPICIIS SVMMI NVMINIS

ET

CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO

DOMINO

D. ANDREA ELIA BVCHNERO,

SERENISS. AC POTENT. BORVSS. REG. CONSILIAR. INTIMO,
S. R. I. NOBILI, MEDICINAE ET PHYS. PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
IMPERIALIS ACADEMIAE NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
ET FACVLTAT. MED. H. T. DECANO,

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS,

AD D. XVII. MAII A. S. R. MDCCXLVII.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR ET RESPONDENS
PAVLVS PAVLSOHN,
LIVONVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
Typis IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

VIRIS

ILLVSTRIBVS, EXCELLENTISSIMIS, CONSVLTISSIMIS EXPERIENTISSIMIS, ATQVE DOCTISSIMIS

DOMINO

D. ANDREAE ELIAE BVCHNERO,

SERENISS. AC POTENT. BORVSS. REG. CONSILIAR. INTIMO, S. R. I. NOBILI, MEDIC. ET PHYS. PROF. PVBL. ORDINARIO, IMPERIAL. ACAD. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDI ET FACVLTAT. MEDICAE H. T. DECANO;

DOMINO

D. IOHANNI IVNCKERO,

MEDICINAE DOCTORI EIVSDEMQVE PROFESSORI PVBLICO, PRACTICO PAEDAGOGII REGII ET ORPHANOTROPHEI FELICISSIMO,

ET

DOMINO

IOHANNI IOACHIMO LANGIO,

MATHESEOS PROFESSORI PVBLICO ORDINARIO, IMPERIALIS ACADEMIAE NATVRAE CVRIOSORVM ET SOCIETATIS REGIAE BORVSS. SCIENTIARVM SODALI,

DOMINIS MAECENATIBVS

ATQVE

PATRONIS ET PRAECEPTORIBVS

OMNI PIETATIS CVLTV AC OBSEQVIO AEVUM DEVENERANDIS

PERPETVAM
FELICITATEM ET INTEGRITATEM
PRO OMNIBVS
HACTENVS SIBI COLLATIS
BENEFICIORVM
GENERIBVS
ADPRECATVR
ET TAM
GRATIARVM ACTIONIS LOCO
QVAM
AD VLTERIOREM SVI COM-
MENDATIONEM
PRAESENTEM
DISERTATIONEM INAVGVRALEM
DICAT ET DEDICAT
TANTORVM NOMINVM

CVLTOR OBSERVANTISSIMVS,
PAVLVS PAVLSOHN.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICO-PRACTICA
SISTENS
METHODVM GENERALIOREM
MORBOS CHRONICOS
RITE TRACTANDI.

PROOEMIVM.

Aut *me*, aut *laborem*, ſi ſpectem, non vnam ponendi calami cauſſam inuenio. *Me* enim ſi ſpectem, vires meas ad laborem exigendo, in deforme mei pretium delabi mihi videor, laborem in me ſuſcipiendo, quem aetas mea non fert; *laborem*, certe! non paria, multo minus meliora viris practicotatis proferre poſſum, cum ſemper adoleſcentiae labores, ſub maturioris iudicii incude repoſiti, imperfectam prodant faciem. Et cum iuuenis ad aegrotorum rempublicam accedam, id, quod multorum annorum acceſſione conſequimur, nondum conſequi mihi licuit. Innutritus tamen oculatiſſimorum practicorum doctrina, aliaque ratione, mea faciens, iure Statutorum Academicorum, profectuum ſpecimen, leui minerua exaratum, exhibeo. Hinc B. L. rogo, vt primis conatibus,

 bene-

beneuolam censuram haud detrectantibus, veniam indulgeat, Deum *T. O. M.* insimul comprecatus, vt omnia eueniant secunda.

CAPVT I.
PATHOLOGICVM.

§. I.

Morbus *in genere* nihil aliud est, quam *status praeternaturalis partium corporis, tam fluidarum, quam solidarum, vtrarumque crasin & mobilitatem, concurrentibus variis symptomatibus, laedens.* Conf. Excellentiss. IVNCKERI *Conspect. Med. theoret. pract. Tab. I.* Exhibet hinc Pathologia medica varias quidem *morborum distinctiones*, varioque simul respectu, v. g. ratione aetatis, sexus, &c. Sed missis illis mentionem tantum mouemus eminentis illius distinctionis morborum, in *acutos, peracutos, acutissimos,* & *chronicos*, quo vltimo nomine tales speciatim comprehenduntur, qui longiori periodo, qua durant, ab omnibus aliis se distinguunt.

§. II.

Dantur variae inter morbos acutos & chronicos *differentiae*, quarum extantiores hae sunt. Differunt nempe *acuti* a *chronicis* 1) ratione *periodi*: *Hi* enim protractioris, illi breuis & breuissimae periodi sunt, ita vt acuti intra viginti, peracuti intra septem dies, acutissimi intra quatriduum exitum sortiantur. 2) Ratione *caussarum*: Sicuti *chronici* vtplurimum pro caussa agnoscunt vasculorum minimorum

& tubu-

& tubulorum capillarium obſtructiones, ita *acuti* ſtaſes inflammatorias viſcerum, & partium neruoſo-membranacearum laeſiones pro cauſſa habent. 3) Ratione *methodi medendi*: *Acuti* enim, adminiſtris naturae medicatricis motibus, in ſtatu ſ. n. in ſanitatis conſeruationem, & in ſtatu p. n. in illius redintegrationem collimantibus, ſaneſcunt; *chronici* arte magis curantur. Ratione *prognoſeos*: *Acuti* ſummum minantur vitae periculum; *chronicorum* vero cauſſae diutius trahuntur, & moras nectendo, lento greſſu latius ſerpendo, aegrum tandem extinguunt. Taceo alias differentias.

§. III.

Quod ad *ſubiecta* morborum chronicorum attinet, tantum non omnes hominum, cuiuscunque ſint aetatis, ſexus, temperamenti, vitae generis, morbis chronicis ſubiecti eſſe poſſunt. Interim tamen *infirmitas*, ſecundum CELSVM, *omnibus morbis patet*; & ſic etiam infirmi facilius & citius morbis chronicis expoſiti ſunt. Vbi connata debilitas, haereditaria diſpoſitio, vbi a morbis praegreſſis, a peruerſo rerum non-naturalium vſu, laeſionibus violentis externis, contracta eſt debilitas, ibi maior in morbos, vti in alios, ſic etiam in chronicos, procliuitas deprehenditur; vbi vita ſedentaria cum diaeta lauta, ibi morbis chronicis facilis patet aditus; & ſic etiam morbi chronici litteratorum, qui immori ſtudiis & impalleſcere chartis ſolent, lucubrationumque fuliginem bibunt, ſimilem pariter agnoſcunt originem. Vid. plura ſub cauſſis.

§. IV

§. IV.

Variae & bene multae morborum chronicorum *caussae* sunt, *primarias* tamen, quae in illarum censum veniunt, delibasse sufficiat. Caussam igitur frequentissimam morborum chronicorum constituit *insignis plethora*, cui praeterea vita motus expers adsocia, & ex hac, ob aequilibrium inter solida & fluida sublatum, nascentes obstructiones vasculorum minimorum & tubulorum capillarium, aliarumque glanduloso-membranacearum partium, in emunctoriis, quae natura particulis excrementitiis sequestrandis & excernendis parauit, quibus obstructis, non tantum hae recrementitiae partes in corpore restitant, sed & succi laudabiles impuri redduntur; caussae hae porro lentis incrementis adolescendo, tandem in cachexiam, cacochymiam, putridas corruptiones, exulcerationes cancroideas & cancrosas, fatiscunt, vel in vasorum lymphaticorum rupturas desinunt.

§. V.

Satis quoque frequentes morborum chronicorum caussae existunt, *praegressi* alii *morbi*. Etenim eius indolis singuli sunt morbi, vt solidorum robur imminuant, imminutumque post se relinquant, hoc imminuto aut destructo, pigro lapsu in circulum abeunt humores, hinc in stases, stagnationes, corruptiones, quam facile ruunt, quae ad morbos chronicos ingenerandos via est patentissima. Eundem genium habent *enormes*, eoque magis *incompescibiles haemorrhagiae*, vt sunt immodica haemorrhagia abortuum praenuntia, immodica catameniorum, haemorrhoidum, lochiorum, profluuia, prodigae sanguinis

guinis ſub graui vulneratione contingentes profuſiones. Si enim latex vitalis, copia ſolito maiori, alueolis vaſorum elabitur, ita vt interdum vaſa ferme incruenta reddantur, actio ſolidorum concidat neceſſe eſt, cum ſubſequis exinde pendentibus effectibus, vt languido humorum circuitu, virium lapſu, atrophia, ſtagnationibus, ſtaſibus, cachexia, cacochymia, hydrope, febribus lentis, hecticodeis, hecticis. Huc ſpectat omnis *morborum haereditariorum* familia. Sicuti enim huius cenſus morbi aegre ſanationem admittunt, ob connatam ſolidorum atoniam: ita facile tranſitum in paſſiones chronicas faciunt.

§. VI.

Porro inter cauſſas morborum chronicorum progenitrices recenſeri merentur, *morbi praepoſtere tractati.* Si enim fluxus alui, lochiorum immoderatum profluuium, haemorrhoidum eruptio, haemoptyſis, ſeri impurioris ſtillicidium, item febres, temeraria, praematura, impetuoſa & tumultuaria ſuppreſſione praefocentur, expeditiſſima ad modo dictos chronicos morbos, pluresue alios, eſt via. Aut ſi *reliquiae morborum non ſedulo everrantur*, vt in variolis, aut poſt partum, tunc ex facili febres lentae, vel aliae diuturnae adfectiones, ſuccedere ſolent. Non minus quoque in cenſum eorum, quae morbis chronicis ingignendis anſam praebent, venit *peruerſus rerum non-naturalium vſus.* Conuenit hoc in eos, qui luxu diffluunt, menſis ſybariticis adſident, vita otio diffluente comite, poculis ſtrenui irriguam baccho mentem ſoluunt, calices ſiccant & totum fictile hauriunt, nec non Venere abutuntur. Eiusdem

dem effectus sunt *acidorum* & *spiritus vini abusus*, item *intense frigida*. Acida enim sanguinem incrassando agunt, & exinde nascentibus obstructionibus, praesertim in exilissimis vasis, fauent. Quam male spiritus vini potatores sibi consulant, quotidiana abunde edocemur experientia: Vix enim, vel nunquam plane expugnabiles viscerum corruptiones sibi contrahendo, diuque status cachectici signa circumferendo, incidunt tandem in atrophiam, hydropem, lentam vel hecticam febrem. Potus aquae intense frigidae, pleno haustu in corpus vel motu, vel rixis calens, vel sudore diffluens, ingestus, saepius acutorum pariter, ac chronicorum pathematum, caussa existit.

§. VII.

Nimia conualescentium satietas facile morbos recidiuos parit, qui deinde saepe in lentos chronicos degenerant. Sic etiam *nimis parca liquidorum adsumtio* saepissime chronicarum passionum fundamenta sternit. Haud asymbolica etiam sunt *animi pathemata*. Sub curarum, praesertim exanimalium & carnificum, seruitio, tristitiae diuturnioris adfectu, solidorum eutonia imminuitur, qua imminuta omnes corporis functiones laesionem patiuntur; insequuntur praeterea virium iactura, adpetitus prostratio, se- & excretionum languor, inprimis humores per vasorum alueos tarde prouoluuntur, indeque eorum decubitus & infarctus gignuntur, vnde dein longi morbi suos ducere solent natales. Caussarum, ex quibus mala chronica prognascuntur, numerum adhuc porro augent, *ipsa medicamenta*, *non qua medi-*

camen-

camenta & *sanitatis humanae instrumenta*, sed *qua male vsurpata.* Sic *emetica*, *purgantia* & alia, quae *hyperemeses ac hypercatharses* cient, mirum quantum primas vias laedunt, imo totum intestinorum volumen tono suo exuunt, insequentibus simul quam plurimis malis, vt sunt flatulentia, tympanitis, morbus coeliacus, atrophia, colica conuulsiua & alii morbi chronici; quod etiam testatur Illustr. b. m. HOFFMANNVS, *Med. systemat. Tom. II. p. 250. sq.* Eodem iure *narcotica*, *opiata*, *sedatiua*, *anodyna*, *male vsurpata*, inter passionum chronicarum caussas locum pariter merentur. Sed missas alias adhuc illarum caussas facio, transiturus ad reliqua huius tractationis momenta.

§. VIII.

Circa morborum chronicorum tractationem quaestio pathologico-practica moueri potest: *Num dentur crises in morbis chronicis?* Statuit quidem Cornel. PLEIERVS, *Med. crit. astrol.* quod in chronicis pariter, ac acutis morbis, dies critici obseruabiles sint; sed pauci forsan Medicorum sententiae eius calculum suum addent. Cum enim per definitionem *criseos*, statis diebus, κρίσιμοι vocari suetis, spectabili connisu materiae morbificae larga portio corpore exul agatur, cum insecutura praesentanea euphoria; in morbis chronicis autem quaedam materiae peccantis excussio vaga sit, nec statis diebus contingat, praeterea talis euacuatio morbo plenario abigendo non sufficiat: hinc, secundum plurimos Medicorum, de morbis chronicis non crises, sed λύσεις praedicandae sunt.

§. IX.

Indulgentissimo generis humani parenti debetur, quod *grauiores morbi chronici rarius occurrant.* Sic paralyses, hemiplexiae, melancholia, gutta serena, epilepsia chronica, phthisis, hydrops, icterus niger, scabies maligna, huiusque generis alii, inter rariores morbos connumerari possunt. Cuius momenti ratio, luce sua, vt puto, radians, secundum Illustr. b. m. HOFFMANNVM haec est: Grauiores morbi chronici pro caussa agnoscunt, vel magnam totius motuum microcosmicorum systematis imbecillitatem, vel in specie summam alicuius visceris labem, & maximam humorum dyscrasiam. Cum vero via, qua itur ad eiusmodi corruptiones, non tam expedita sit, hinc fit, vt grauiores morbi chronici rarius inueniantur. Confer. *Med. syst. Tom. II. Cap. VI. p. 139.*

§. X.

Quam *diuersissimus* sit *morborum ad corpus humanum habitus*, ratione climatis coeli, temporum anni, aetatum, temperamentorum, res per experientiam compertissima est. Luculentum huius rei *morbi chronici* praebent indicium, quippe qui, experientia teste, *aestiuis mensibus mitescunt*, vel inducias agunt; immo iis detenti, pro circumstantiarum ratione, sanitatem maturant, vel maturare videntur. Non e longinquo ratio huius peculiaris circumstantiae accersenda est. Quid enim notius est, quam quod catholicum illud emunctorium, cutis, quantitate excernendorum, quae sub nomine *materiae perspirabilis Sanctorianae* veniunt, omnia alia emunctoria antecellat. Cum itaque ob coelum molle, ob aërem

rem

rem circumfluum bene temperatum, pori corporis magis patuli fiant & materiae exiturae facilior pateat aditus, hinc natura excernendorum onere melius leuatur, hacque ratione morbi, vti alii, sic etiam chronici, mitiorem indolem nacti, minus cruciare sentiuntur.

§. XI.

De *prognosi* etiam, *in morbis chronicis* formanda, quaedam commemoranda veniunt. Quanto difficilior est praesagiendi scientia, tanto dignior, ita, vt iure merito diuina scientia audiat. Nihil aeque arti diuinae auctoritatem & certitudinem suffurari, nihil etiam aeque Medicum ἰσόθεον reddere potest, quam praesagiendi scientia. Et certe! morbi chronici Medico in praedicendo negotium quam maxime facessere possunt. Vt autem nil obstet, quo minus in prognosi morborum chronicorum felix esse possit, historiam morbi completam pro cynosura habeat, sicque pro ratione subiectorum, morbi eiusque originis, &c. certius quid de ipso euentu statuere potest. Sicuti vero morbi haereditarii in structura & solidorum conformatione fundati sunt; ita vel optima vincendorum morborum praesidia eludunt, accedente praesertim exactissimae diaetae neglectu, cum constet, quod hac ratione eiusmodi morbi magis refractarii, immo inexpugnabiles reddantur. Quod vero ad morbos chronicos acquisitos attinet, maior vtique eluctandi spes, si cetera manent paria, adfulget.

CAPVT II.

PRACTICVM.

§. XII.

Et experientiae calculo comprobatur, & rationibus physiologico-pathologico-practicis innititur illud Medicorum axioma: *Chronica mala chronicam exposcunt curationem.* Nescit Medicina conscientiosa praesidii moram intempestiuam, dolosam, cunctationem, procrastinationem lucrosam, quippe quae, secundum HIPPOCRATEM, periculum vitae adferre potest. Exposcit ipsa morborum chronicorum indoles rationalem expectationem. Si spectantur subiecta, inter debiles ac infirmos connumeranda sunt §. III. In solidis nostris vigent potentiae motrices, & ex earum mouendi potentia aestimandae & dimetiendae vires, in quibus magnum sanitatis & conseruandae & reparandae praesidium collocari, indubium est. Hae porro agunt, si adsit status praeternaturalis, in materiam mobificam, eam resoluendo, abstergendo, alterando, inuertendo, colliquando, euacuando; illis vero debilitatis, effectus tardiores sunt, consequenter, nisi omnia conturbare & summa imis miscere velimus, moram rationalem, non tam Medici vendibilis conscientia, sed motuum decumbentis conditio, imperant.

§. XIII.

Systema illud, oeconomia & coordinatio motuum humores in circulum agentium, vere medicatorum, in vitam & sanitatem collimantium, corpori diuini-

diuinitus inditum, i. e. *natura, optima non ſolum ſanitatis conſeruatrix*, ſed & *optima morborum medicatrix* eſt, quod etiam quotidianae experientiae euentu, in ſtatu ſecundum & praeter naturam, comprobatur. Interim tamen, nemine recuſante, poſterius limitato quadantenus ſenſu accipiendum eſt. Etenim *naturae autocratia in perſanandis morbis acutis plus valet, quam artis miniſterium.* Sic conſtat, quod plebeiae & proletariae ſortis homines, vilioribus cibis veſcentes, & affectuum ſeruitio immunes, citra artis interuentum, ſolius naturae opera adiuti, ab acutis liberentur. Contra vero adfectiones chronicae eius indolis ſunt, vt ope ſolius naturae haud ſaneſcant; ſed artis ope, natura tamen opitulante, indigent. In morbis acutis Medicum ſpectatorem magis, licet non plane otioſum, ſe praebere oportet; ſed chronici, rite tractandi, exactam ipſius peritiam & ſubactum iudicium diſcretiuo-practicum expoſcunt.

§. XIV.

Medicus itaque morborum chronicorum curationem adgreſſurus, ante omnia *completam morbi hiſtoriam*, ad praxin rationalem, noſtro praeſertim aeuo, ſumme neceſſariam, ſibi acquirat, ita, vt ratione ſubiecti ſciat: an aeger parentibus ſanis, vegetis, in plena aetate conſtitutis, an minus valentibus, debilibus, corpus cauſſarium trahentibus, ſatus fuerit? debiles enim a debilibus, valentes a valentibus procreantur; cuiusnam ſit aetatis, temperamenti, habitus corporis? Ratione morbi ipſius: an ſit morbus haereditarius, a natiuitate infeſtans? Porro praenoſcat & penſiculate excutiat, ex quibus cauſſis ſuccreuerit,

rit, quasnam functiones laedat, quoue gradu, num morbus sit solitarius, aut status complicatus? quibusnam aut qualibus, mitioribus, acerbioribus symptomatibus, morbus huc vsque sese manifestauerit, & adhuc manifestet? quamdiu iam durauerit? quale sit se- & excretionum negotium? quales effectus eousque vsurpata remedia praestiterint? qualis aegri animus? num consiliis & monitis medicis asper? verbo: ne minimae praeteruisae sunto circumstantiae, quae, secundum hodierna Medicinae rationalis principia, exactam & completam morbi historiam ingredi debent.

§. XV.

Ne autem Medicus sine duce & luce erret, ante omnia cynosuram quandam habeat. Haec est methodus naturae morbis medendi, eaque optima, ad quam omnia, agenda, omittenda, ceu ad archetypum, referat. Cum itaque omnia motu absoluantur, & in macrocosmo & microcosmo, hinc etiam natura microcosmi §. XIII. motu vtitur, nimirum circulatione sanguinis, gradu determinato & definito, per vniuersum corpus aequabili, ad omnia munia obeunda, quae & omnium partium integritatem custodiunt, & restaurandae sanitatis negotium attingunt. Nunc vero inter morborum chronicorum caussas inprimis sunt vasorum, maxime autem subtilissimorum, obstructiones, §. IV. hinc vna eademque sufficiens methodus est, obstructionum repagula reserandi, humores impactos diuerticulis suis expungendi, tardiorem humorum partem mobilem & permeabilem reddendi, vt dein ad excretoriorum ora facilius pro-

uolui

uolui & e corpore expelli possint. Naturam itaque, tam fidam, in arduo tali negotio, ducem, sequi debet Medicus, illius sit minister, spectator, imitator, adiutor; *praestantissimus* namque *artis in medendo magister*, secundum DVRETVM, *lib. de hum. purg.* ille est, qui *fidelissimus naturae imitator, obseruator & adiutor est.*

§. XVI.

Exulent in tractandis morbis chronicis omnia, sic vocari sueta, *heroica*, valida, actiuae indolis & operationis remedia, quae magnam vim exserunt, tam ad motus excitandos, quam sedandos, siue sint *emetica*, siue *purgantia, sudorifera*, &c. Contra vero in iisdem *temperatiora, blandiora, naturae amica*, quam maxime accommoda sunt. Optime hinc ait CELSVS: *Imbecillis hominibus rebus infirmissimis opus est; mediocriter firmos media materia optime sustinet, & robustis apta validissima est.* Cum igitur in sella morbis chronicis laborantium turba, debilium numero sit accensenda §. III. praeterea in omni rerum natura, inter agens & reagens, si speratus effectus sequi debet, conueniens requiratur proportio; ideo pharmacorum vires agendi, cum viribus aegrotantis necessario sunt commetiendae. Hoc neglecto, tantum abest vt medelae quid adferatur, vt potius maiora inde eueniant mala. Quare solide Illustr. b. m. HOFFMANNVS, *Med. systemat. Tom. III. Sect. II. Cap. II. p. 442.* scribit: *Debilibus fortia porrigens, vires iisdem opprimit penitusque prosternit, vel plane cum vita extinguit; debilia autem fortibus offerens,*

 frustra-

frustraneam prorsus locat operam, aut commouendo, nec emouendo, quod in vitio est, malum exacerbat.

§. XVII.

Tentandum ergo prius, an potius *motu corporis voluntario*, quam medicamentis, morbus superari queat. Quantus constiterit in priscis temporibus, corporis exercitationibus honos, vel ex MERCVRIALIS Tr. *de arte gymnast.* intelligi abunde potest. Imo inter Medicos illius temporis disputatum fuit, an indistinctim corpora aegra exerceri conueniat? Sicuti vero paucissimi hanc sententiam adsensu suo comprobarunt: ita omnes veterum Medicorum sectae, inprimis *Methodici*, vt THEMISON, SORANVS, AVRELIANVS, in hoc conueniunt, exercitationes in morbis chronicis abigendis esse apprime vtiles. Commendabant hinc valetudinariis pariter, ac conualescentibus, illam motus speciem, quae ἀποθεραπευτικὴ audit, quae erat motus quantitate mediocris, citra valentiorem nixum subinde quietem interponens, & medium, inter exercitationem validam & consummatam quietem, tenens. Vid. MERCVRIALIS *lib. cit.* Sed cum infra prolixius de hoc momento sermo sit instituendus, illi explicando vlterius non immoror. Hoc vero hic loci praemonere conuenit: Cardo huius tentaminis in iudicio Medici practico vertitur, qui, praemissis & pensiculate excussis omnibus circumstantiis, ratione subiecti, morbi eiusue gradus, iudicium ferat, an morbi motu expugnandi spes adfulgeat, nec ne? Insuper itidem diiudicare debet, qualisnam motus species, pro indiuidui & morbi ratione, morbo expugnando maxime

xime ſit accommoda? Conf. Illuſtr. Dn. PRAESIDIS Diſſert. *de ſpeciebus quibusdam motus corporis, certis morbis accommodandis*. Si vero morbus motu, ſat diu continuato, exactiſſima diaeta, & exquiſita viuendi ratione haud neglecta, ſuperari haud valeat, tunc ex panoplia medica ea in vſum prudenter ſunt ſeligenda, quae ſecundum principia Medicinae rationalis aegris quam optime commodant.

§. XVIII.

Primum vero laboris huius obiectum ſunto *morbi chronici interni, medice tractandi*; ſecundum, *morbi chronici externi, chirurgice tractandi.*

§. XIX.

Cum leges bonae medendi methodi expoſcant, vt *indicationes* ſtatim ab initio formentur, hinc in praeſentiarum, ſi morbus adhuc expugnabilis, ſequentes ſufficiant: I.) *Circulatio ſanguinis per vniuerſum corpus aequabilis reſtituatur*; II.) *ſe- & excretionum negotium promoueatur & illibatum conſeruetur*; III.) *exactiſſima diaeta obſeruetur*, & IV.) *eutonia partium reſtauretur.*

§. XX.

Quod ad *primam indicationem* attinet, notandum maxime eſt, vt, antequam ad eam progrediamur, *primarum viarum depurationi* proſpiciamus. Vix enim non omnes morbis chronicis laborantes cacoſtomachi ſunt, eorumque primae viae acidorum, ponticorum, & aliorum vitioſorum humorum ſaburra obſeſſae ſunt. Cum vero actio primarum viarum ſit actio ſyſtematica, totius nimirum corporis bono proſpiciens; hinc Medicum illarum depurationi ante

 omnia

omnia intentum esse oportet. Huic obtinendo scopo inseruiunt clementioris indolis *pilulae*, vt *Beccherianae*, *Stahlianae*, *Hoffmannianae*, *Iunckerianae*, aliae, quibus subiungenda sunt *stomachica temperatiora*, v. g. Ess. amara cum Ess. Cort. aurant. vel Tinctura tartari remixta, quae ante vel post ciborum adsumtionem praeberi & per totum morbi decursum continuari possunt. Huc spectant quoque *Elixiria stomachica*, vt Elixir. stomach. *Hoffmanni*, in notis ad POTERIVM descriptum, itemque Elixir. stomach. *Michaelis*, &c. Haec enim iuuandae digestionis auxilia non tantum sunt, sed & insimul ad ingignendos benignos & laudabiles succos apprime faciunt.

§. XXI.

His obseruatis, inter medentis officia primicerium ducit *circulationis sanguinis per vniuersum corpus aequabilis restauratio*. Ex hac enim turbata, vel in hac vel illa corporis parte intercepta, omnia mala, tanquam ex equo Troiano, vbertim prodeunt. Ad hunc scopum impetrandum, commendatissimi vsus sunt *aquae minerales*, tam *frigidae*, quam *calidae*, ita, vt securitate, efficacia, vtilitate, omnia alia, sanitatis & praeseruandae & reparandae praesidia, longe antecellant. Accedit, quod vi principiorum suorum, quae in sinu suo recondunt, vt sunt spiritus mineralis, arti inimitabilis, sal fixum alcalinum, vel neutrum, vel volatile vitriolum, omnibus indicationibus satisfaciant, ratione & solidorum & fluidorum. Solidis enim tono suo exutis, hunc pariter ac robur iterum foenerant, illudue optime costodiunt, vt deinde eorum

eorum in fluida actio augeatur. In corrigendis fluidis desideratissimas commodant operas. Sic humores, pigro admodum lapsu progredientes, aptos reddunt, vt vegetius possint ferri per vasa, progredi nescios in motum percient citatiorem, impactos latibulis suis exturbant, crassos meabiles, fluxiles, permeabiles reddunt, & vasorum alueis eluunt.

§. XXII.

Licet vero hi fontes tam eximii & simul expertissimi vsus sint, tamen *sine praescitu Medici periti* & *proprio ausu* in vsum vocari haud debent. Valde enim ratione proportionis ingredientium & virium differunt, dum alii fortiores, alii per diaphoresin magis, alii per vrinam, alii per aluum plus operantur; hinc pro differente corporis constitutione, pro diuersa morbi indole, gradu & statu, prudens eorum habendus selectus, haud praeteruiso congruo regimine & adpropriatorum medicamentorum vsu, quippe quo horum fontium salubritas quam maxime adiuuatur.

§. XXIII.

Secunda indicatio eo vergit, vt se- & excretionum negotium promoueatur & illibatum conseruetur. Profecto! tanta est in statu s. n. excretionum necessitas & vtilitas, vt, si cetera manent paria, earum successus, indiuidualibus circumstantiis respondens, magnum, non dicam maximum tuendae sanitatis praesidium sit. Sicuti vero status s. n. est regula recti; ita etiam secundum hanc obliquum, status nimirum p. n. dimetiri debet. Et hunc in finem natura varia, variae & diffidentis indolis partibus, vel tantum superfluis, vel excrementitiis excernendis,

parauit emunctoria. Medentis itaque est, eo semper respicere, vt motus peristalticus, ordinario in hisce morbis segnis, blande excitetur, sicque *aluus officium suum faciat.* Fieri hoc potest & debet, non per validiora purgantia, sed per aluum ducentia, vt sunt *pilulae Beccherianae, Stahlianae, Hoffmannianae*, aut per alia *laxantia*, vt *mannata*, *rhabarbarina*, *tamarindinata*, *passulata*, quippe quae aluum non tantum placide mouent & a sordibus suis liberant, sed insimul quoque intestinorum robur custodiunt. Vel alui beneficium *enematibus*, stimulo salino non armatis, secundari potest, quae tamen ex adpropriatis speciebus confiant, vt ex *radd. leuist. angel. enul. herbb. rut. card. b. scord. fumar. summitat. cent. minor. fl. chamomill. vtriusque*, &c. in vini & aquae dimidio coctis, quibus itidem sordes, flatuum materiam suggerentes, & aliis horum misellorum suppliciis ansam praebentes, elui possunt.

§. XXIV.

Notandum tamen insimul est, quod in *quibusdam morbis chronicis*, v. g. *lue venerea inueterata*, *scorbuto*, *hydrope* aliisque, interdum *validioribus euacuantibus*, per *aluum* & *diuresin*, opus sit. Sic v. g. in hydrope, si adhuc sanabilis, *purgantia validiora* optime conueniunt, vt sunt *pilulae* sic dictae *purgantes*, item *catarrhales*; aut *remedia, quae vrinas potenter eliciunt*, vt sunt *Tinctura antimon. acris*, maiori dosi data, *Tinctura tartari c. calce viua parata*, praesertim *c. oleo terebinth.* aut *iunip. vero*, aut *oleo destillato bals. de Copaiua exaltata, liquor nitri fix.* & omnia *alcalia fixa.*

§. XXV.

§. XXV.

Deinde per totius morbi tragoediam excretio illa, quae quantitate, ſecundum SANCTORII calculum, omnes reliquas ſuperat, ſemper reſpicienda, nimirum ſic dicta *inſenſibilis tranſpiratio peripherica.* Hoc optime fieri poteſt vel *motu corporis*, de quo infra, vel *medicamentis, materiae huius difflationem blande promouentibus.* Huic obtinendo ſcopo commodiſſimam locant operam *infuſa loco potus Thee*, praeſertim in lecto, ſub placidi ſudoris expectatione, *hauſta*, quae parari poſſunt ex *temperatis* & *tonicis ſpeciebus*, vt *herb. ſcord. card. bened. veron. betonic. ſalu. cort. culilaban, citri, rad. glyzyrrh.* adiectis *cardamom. minor. aniſo ſtellato*, aut *ſem. foeniculi.* Hac ratione ſanguis magis fluidus redditur, hocque facto nexu ſuo otioſo partes tardiores diuelluntur, poſtmodumque facilius ad vaſorum excretoriorum oſcella prouoluuntur, ac inſimul morbi gliscentis & latius ſerpentis incrementa praeſcinduntur. Ne vero *craſſior pars* tarde per *vrinas* deſcendat, illius etiam *excretio*, vel *vſu fontium mineralium* §. XXI. quibus nullum aliud huius generis remedium, ſucceſſu huius effectus, compar exiſtit, vel *diureticis* §. XXIV. citatis, vel *infuſis calidis*, modo allegatis, vel *alimentis diureſin blande cientibus*, de quibus infra, iuuanda eſt.

§. XXVI.

Tertia indicatio eo tendit, vt *exactiſſima diaeta obſeruetur.* Sub hac merito Medici *animi pathemata* complectuntur. Sicut haec potentia ac celeritate nocendi venena vel aequant, vel ſuperant; ita crudeliter in corpus deſaeuiunt, totum motuum concen-

tum,

tum, totamue functionum oeconomiam conturbando. Et quod plurimum, eaedem patheticae commotiones eius indolis sunt, vt morbis, vti omnibus, sic quoque chronicis, fomenta praebeant, eorum sanationi remoras iniiciant, vel eos tandem inexpugnabiles reddant, ita vt hac ratione horum morborum subiecta duplionis quasi poenam subeant. Hinc insimul in procliui est iudicare, quam pessime morbis chronicis adflicti in corporis sui salutem consulant, si commotionum patheticarum furiis iactentur, & quam summe necessaria sit legibus diaetetico-moralibus contemperata vitae ratio.

§. XXVII.

Post haec inter morborum chronicorum debellandorum praesidia palmam fert, *exactissima diaeta*, *exactissima viuendi ratio.* Vel vnum os *beati* nostri HOFFMANNI sufficit, ex vero praecipiens, diaetam maximum, in eiusmodi morbis subleuandis, vincendis, esse praesidium; *conf. Med. system. Tom. III. Sect. II. Cap. II. §. XIX.* eaque plus iuuari, quam grandisonis medicamentis, quae insuper in arcanis premuntur. Et quid mirum! Diaetetica remedia naturae sunt affinia, amica &, temperato suo in corpus agendi modo, motibus naturae temperatis optime respondent. Idem *Diuus Cous* sentit: *Medicina tutissima*, inquiens, *in chronicis diaeta.* Quam magni in canis retro seculis fuerit, testes laudari possunt *Diaetetici*, qui nomen a diaeta nacti, per plurima secula nominatissimi in ea viguerunt: imo iidem adserere non dubitarunt, solis victus auxiliis quosvis morbos posse sanari. E re autem erit, omnem victus ratio-

nem

nem, quo fundamento nitatur, breuiſſimis enucleare. Datur actio ventriculi in ingeſta & ingeſtorum reactio. Haec actio abſoluitur potentiis ventriculi motricibus, ſeu *motu* vocari ſueto *periſtaltico*. Si itaque hanc actionem inter & reactionem iuſta ſit proportio, negotium digeſtionis & concoctionis bene ſuccedit; ſin ſecus, omnia contraria eueniunt. Porro ipſa ingeſta ratione indolis & qualitatis quam diuerſiſſima ſunt, ita vt alia facilioris, alia difficilioris digeſtionis ſint, alia porro breuem, alia longiorem moram in ventriculo nectant, & citius fugiant, vel tarde per inteſtina deſcendant, & quae ſunt alia. Cum vero per §. III. morbis chronicis laborantium actiones ſtomachicae plus minus a ſtatu naturali deflectant, conſequenter mutatae ac infirmae ſint, praeterea digeſtio, ob inertiam menſtruorum microcoſmicorum, patiatur defectus; hinc ſemper in diaeta, morbis chronicis propria, ad hanc proportionem inter ingeſta & debile ventriculi robur reſpiciendum, quo alimentorum nexus melius diſſociari & chylus laudabilis euolui poſſit. Ex praedictis cuiuis patet huius diaetae neceſſitas, vtilitas, ingeſtorum delectus, praeparatio, condimentum, copia, occaſio adhibendi, ordo offerendi, alia. Praeſertim etiam in chronicis *potus* habenda eſt ratio. Vrget hoc inprimis *b. noſter* HOFFMANNVS, ita, vt omnibus cereuiſiarum generibus damnatis, *decoctum* praeſcribat, quod ſimul habet virtutem medicamentoſam, i. e. quod humorum tenacitatem ſoluit, iuſtum fluxilitatis gradum iis conciliat, ſalſos humores, acrimonia ne laedant, contemperat, ob-

structa recludit, excretiones iuuat, digestiones promouet, robur ventriculi tuetur & simul potu suaue est, ne nauseam creando, potatoribus aduersum euadat. Cum vero nulla cereuisiarum species hisce dotibus gaudeat, hinc tale *decoctum*, omnibus praedictis requisitis satisfaciens, parari potest, & quidem ex sequentibus speciebus, *rad.* nempe *scorzoner. sarsaparill. caryophyllat. glyzyrrh. cichor,* Lign. & cort. *sassafr. santal. citrin. cassia caryophyllat. cort. culilaban, citr. & aurant. herb. card. ben. semin. anis. foenicul. badian. bacc. iunip. tost. fruct. cerasor. nigr. addendo nitr. antimon. cremor. tartari, rasur. C. C. hordeum, passul. minor. ficus, &c.* ex quibus quatuor vel quinque species eligi & exinde *decocta pro potu ordinario* parari possunt.

§. XXVIII.

Inter diaetetica remedia, ceu praestantissima, eminet etiam *motus corporis voluntarius.* Innumera fere sunt motus voluntarii beneficia, in sanitatem vel conseruandam, vel redintegrandam, redundantia. Motus vniuersale naturae instrumentum est, cuius ministerio in obeundis muniis, quae totum sanitatis ac vitae absoluunt negotium, vtitur. Sic enim circulum sanguinis conseruat, se- & excretiones promouet, & corpus onere vel superfluorum, vel noxiorum, nociturorum, leuat, verbo: functionum naturalium, vitalium, animalium integritatem optime tuetur. Et in eosdem salubres, immo saluberrimos effectus conspirat motus corporis voluntarius, ab omni aeuo commendatissimus, & vsu multis in morbis expugnandis comprobatissimus. Sicuti

uti vero multae & inter ſe differentes dantur motus voluntarii ſpecies: ita etiam quaelibet harum proprium agendi modum in corpus exſerit, conſequenter illa motus ſpecies, quae indiuidualibus reſpectibus morbi indoli accommoda, ſimul imperanda eſt.

§. XXIX.

Nemo, quantum quidem ſcio, tam ſpeciatim & ſolide de motu corporis voluntario, eiusque ſpeciebus, ſcripſit, quam *Illuſtr.* PRAESES, in ſupra citata *Diſſ. de ſpeciebus quibusdam motus corporis certis morbis accommodandis*, cuius ductum hinc in praeſentiarum ſequi licebit. Corpus mouetur vel *ſuarum ipſius partium beneficio*, vel *mediantibus aliis corporibus*. Prioris motus ſpecies ſunt v. g. *ambulatio in plano*, *ambulatio per accliuia*, *ſaltatio*, *curſus*, *venatio*, *peregrinatio*; poſterioris motus ſpecies ſunt, *equitatio*, *vectura*, *geſtatio*, *nauigatio*, quorſum etiam referenda *ſerrae tractio*, *lignorum fiſſio*, &c.

§. XXX.

Omnium leniſſima motus ſpecies eſt, *deambulatio* in *plano*, *recta & flexuoſa*, quae vel *blanda*, vel *vehementior* eſſe poteſt, comites habet omnes ſalubres ſupra §. XXVIII. citatos effectus, & hinc plurimos morbis chronicis cruciatos ſolatur. Ambulatio per accliuia & decliuia eſt laborioſior, ſiquidem ſecundum CELSVM, *Lib. I. Cap. 2.* adſcenſus & deſcenſus cum quadam varietate corpus mouet.

§. XXXI.

Saltatio morbis chronicis haud profutura eſt, ob vehementiorem motum, quo peragitur, quod

etiam valere potest de *serrae tractione*, *lignorum fissione*, *cursu*, *venatione*, & aliis vehementioris motus speciebus.

§. XXXII.

Equitatio, omnium fere consensu, morbis chronicis accommoda iudicatur. Cum vero duae praesertim dentur equitationis species, quarum vnam *gradariam*, alteram *tolutantem*, seu *succussantem*, vocare solent, & prior leniorem, altera grauiorem motus speciem constituit; hinc *lenior species* in *dispositione phthisica*, *hectica scorbutica*, *cachectica*, *morbo hypochondriaco*, omnino commodat. Quod etiam SYDENHAMII, nostri HOFFMANNI, aliorumque in medicina celeberrimorum virorum testimoniis comprobatur. Si vero hi dicti morbi iam altas egerint radices, atque mora magis rebelles & inueterati facti fuerint, hoc auxilii genus minus probandum erit, tacemus, quod tunc contrarii & tragici exinde nascentes effectus mortem accelerare possint.

§. XXXIII.

Sic etiam *vectura hypochondriacis* praesertim proficua est. Idem sentit *b.* noster HOFFMANNVS: *Vectura*, inquiens, *hypochondriacis singulariter accommodata est*, *&* *corpus praecipue a tardis passionibus vindicat. Med. systema. Tom. I. p.* 402. Sic quoque foeminae, malo hysterico & aliis vteri vitiis chronicis, a tardo humorum per vterum progressu nascentibus, laborantes, speratum exinde percipient fructum. Conuenit praeterea iis, quibus, ob iam iam praesentem virium defectum, grauior motus species haud vtilis iudicatur.

§. XXXIV.

§. XXXIV.

Leniſſima deinde motus ſpecies eſt, *geſtatio in lectica aut naue.* Prior harum non tantum ſecura, ſed & iis praeſertim commendanda eſt, qui imbecilles & debiles ſunt. Quod vero attinet ad *geſtationem in naue aut cymba*, illa ob has vel illas circumſtantias, eandem ſaepe comitantes, non indiſtinctim ſuadenda eſt.

§. XXXV.

Non vltimum locum ſibi vindicat *peregrinatio*, *aëris mutatio*, *& in coelum ſalubrius ſeceſſio.* Non heri & nudius tertius hoc auxilii genus, ceu ſingulare & vſu comprobatum morborum chronicorum ſuperandorum praeſidium, inclaruit, quemadmodum etiam priſci aeui Medici multum ipſi tribuerunt. Perſpectiſſimum illis erat, hoc inſtitutum comitari ea, quae ſanitati admodum patrocinantur, vt ſunt iuuandae circulationis negotium, aëris ſalubrioris vſura; accedit inſimul, ſub itinere, curarum, quae forſan domi excubant, obliuio animique remiſſio. Interim & hic Medici iudicio opus eſt, ne lege quaſi dictatoria hanc motus ſpeciem imperet, ſed pro ratione ſubiecti & morbi ſtatu, pro ratione temporis, cum Maius & September ceteros menſes ſalubritate ſuperent, & pro aliarum circumſtantiarum conditione, ſe prudentem huius conſilii auctorem praebeat.

§. XXXVI.

Cetera in ſeligendis & reiiciendis motuum ſpeciebus non ſpecialiſſime commemoranda, Medici ſtant iudicio, qui, vti pluries dictum, omnium circumſtantiarum, in ſubiecto obuiarum, ratione, ſententiam ferre ſciat, quaenam motus ſpecies ſelectu ſit optima.

§. XXXVII.

Supereſt *morborum chronicorum, chirurgice tractandorum, methodus.* Non abs re quidem eſſet, hisce tractandis immorari; ſed cum tractatio noſtra in nimiam excreſcat molem, praeterea mihi non liceat nimis eſſe longo, hinc breuiſſimis earum tantum laeſionum externarum mentionem faciam, quibus cum interna quadam labe chronica harmonia intercedit, ita vt vitium, quod extrinſecus conſpicitur, ex interioribus natales ſuos ducat. Nunc

secundum principia Chirurgiae medicae, cuiuis in propatulo est iudicare, in huiusmodi laesionibus externis cynosuram esse statum internum, & Medicorum & Chirurgorum rationalium esse, ad vtrumque & animum & oculos conuertere. Sicuti vero morbi chronici blanda methodo sunt excipiendi, vti ex superioribus constat, damnatis omnibus heroicis, actiuioribus; ita etiam eadem blanda methodo laesiones externae, cum laesionibus internis conspirantes, sunt tractandae, quod Excellentiss. noster IVNCKERVS in *Chirurgia sua medica* praesertim vrget, ad quam B. L. remitto.

§. XXXVIII.

Neque praetereunda est *methodus* sese a morbis chronicis *praeseruandi*. Ne vnus quidem hominum est, qui non summi huius vitae boni, sanitatis scilicet, desiderio teneatur. Sed proh dolor! plurimis, inprimis corrupti nostri seculi, idem euenit, (sed ybi culpam poena premit comes, iuxta *Horatium*,) quod olim fiebat cum iis, qui rem diuinam pro sanitate facientes, sanitatem pollucto, nimia satietate, ingluuie, perdebant. Optima methodus, sese a labe chronica immunem praestandi, est, si *omnia ea, quae ad eius genesin faciunt, summo studio euitemus*, quorum catalogum §. IX. recenset, cum multo facilius sit, omnium Medicorum calculo, morbos praecauere, quam eos curare, eo, quod praeseruatio consilio, dum nocitura dissuadentur, curatio vero auxilio, quod non perpetuo est in potestate Medici, perficitur. Confer. etiam b. HOFFMANNI *Med. syst. Tom. I. p. 4.*

§. XXXIX.

Circa finem huius tractationis sequentia adhuc subiungere lubet. Culpanda merito est multorum, non dicam omnium, qui morborum chronicorum supplicia perpetiuntur, *pharmacomania*. In multitudine salutem quaerunt, sed quadrat in eos finale illud aliorum canticum: *Copia me perdidit.* His medicamentorum heluonibus, vel instructissimus medicamentorum adparatus pauperculus est, ita vt corporis malo ab extimis oris medicamina pretiosissima anxie conquirant; horum dein pertaesi facile ad alia delabuntur, quae mendax fama obtulit.

§. XL.

§. XL.

Sed certe! de meliori commendanda etiam *medicamentorum, vſu genuino comprobatorum, prudens continuatio.* SENECA iamiam *Ep. II.* rectiſſime ſcripſit: *Nihil aeque ſanitatem impedit, quam remediorum crebra mutatio.* Commendatiſſimi vſus proſtant medicamenta, quae tamen non niſi ſub continuato vſu effectus ſperatos ſpondent. Luculento indicio id probant *aquae fontium medicatorum*, vt *Carolinae* aliaeque. Omnium ſuffragio probatiſſimae virtutis ſunt in debellandis morbis chronicis, ſed non alio modo, quam ſub continuato vſu. Sic etiam Medicus parum proficiet in malo hypochondriaco, hyſterico, aliisque morbis chronicis, niſi adpropriatorum medicamentorum vſus continuetur. Et ſic in ceteris. Certe! b. noſtro HOFFMANNO id ipſum confitente, proſtant incomparabilis, aduerſus multos morbos, virtutis praeſidia, quae ſine continuato & repetito vſu parum vel nihil iuuaminis adferunt. Si itaque, vti moris eſt, aegri, non dicam de ipſis medentibus, hoc vel illud in vſum vocarint & non ſtatim, poſt illius vſum, in ſenſus incurrunt effectus, ad aliud, ceu ad Deum tutelarem, confugiunt.

§. XLI.

Si tandem non amplius in artis poteſtate ſit, morbum aliquem chronicum ſuperandi, & vbi pauca ſpes, pericula multa, miſeris ſolamen eſſe poteſt *ſymptomatum mitigatio* & mortis procraſtinatio. Fas erit, requiem indere morbo, aut ſecundum SENECAM; delinimenta magis, quam remedia illi opponere, vt minus verminetur. Vt autem Medicus ſymptomatum grauitatem leuet, eadem methodus, ſupra in morbis chronicis deſcripta, commodat, ita vt aequalis ſanguinis diſtributio conſeruetur, alui officium reſpondeat, libera ſemper ſit tranſpiratio, vires, quantum fieri poteſt, analepticis erigantur, hisque omnibus exacta viuendi ratio adiungatur.

TANTVM.

VIRO NOBILISSIMO ET CLARISSIMO

PAVLO PAVLSOHN,

CANDIDATO DOCTISSMO,

PRECATVR FELICITATEM MVLTAM

IOANNES IVNCKER.

Quo minus illi Studiosorum, qui neque verae vitae, neque sapientiae puriori debitam nauant operam, vera laude digni esse possunt; eo magis multo honore condecorandos esse censeo, ad vtramque strenuos qui se praestiterunt. Haec, Nobilissime CANDIDATE, mecum vt reputarem, vita Tua bene apud nos acta, mihi praebuit occasionem: absoluto enim vitae academicae stadio, virtutis ac diligentiae praemio, satis certe dignus, nunc condecoraris. Qua de caussa a me impetrare non potui, quin Tibi de rite peractis studiis & ex illis fluente vero honore, reliquisque futuris commodis, congratularer. Plura quidem de morum Tuorum praestantia, ac Tua in addiscenda arte salutari praestita assiduitate, in medium afferre possem; sed illius, quod Pindarus olim haud inconcinne iudicauit, ad bonam scilicet caussam tria sufficere verba, memor, pauca tantum, testimonii caussa, dicere libet. Te igitur tam in doctrina, quam in virtute multum decoris gerere, illaesa veritate, pro certo affirmare possum. Si ad Tuum exemplum plures rerum suarum satagerent, literis nomina qui dederunt, certe non tam multi inuenirentur, qui illotis manibus medicinam facere auderent, nec tantus aegrotantium, qui caput suum iis temere credunt, ad perniciem numerus deuocaretur. Quo maior igitur verae sapientiae & virtutis studiosorum est penuria, eo magis plures Tui similes exoptamus. Tu enim, totius medicinae cursu feliciter peracto, in examine publico non solum pulcre stetisti, sed etiam ex docta Tua Dissertatione, Te certum veritatis fontem reperisse, luculenter patet. De MORBIS CHRONICIS rite tractandis scribis, illorumque refellis errorem, qui nimis cito, sed insecure illos tollere conantes, luctum aegrotis importare, nociuumque ipsis periculum concitare solent. Chronicos morbos chronicam exposcere curationem, recte rationalium medicorum schola censet; nam sat cito, si sat bene iis medemur. Hoc qui cognouit & exercet, in illo vno plus, quam in malorum artificum turba, est boni. Perge, qua coepisti, incedere via; Te certe ad veram laudem vitaeque felicitatem perducet, & praxis Tua, quod non tam spero, sed scio, magno multis erit emolumento. Faxit Deus, verae sapientiae & salutis fons, vt Tui conatus in maximi nominis sui gloriam patriaeque commodum euadant, ac Te, quae illius est benignitas, per longum temporis decursum sartum, tectum & incolumem seruet! D. d. XII. Maii MDCCXXXXVII.